

FTAXP 04.51.43, 28.23.01

ҚАЗАҚСТАНДА ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІ (ЖИ) ҚОҒАМДЫҚ ТҮСІНУ ЖӘНЕ ПАЙДАЛАНУ: ӘЛЕУМЕТТАНУЛЫҚ ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕЛЕРІ

¹Едил НУРЫМБЕТОВ*, ²Айдана СЕРИКБАЕВА

¹оқытушы, SDU университеті, Қаскелең, Қазақстан, vedilnurymbetov@gmail.com

²ғылыми қызметкер, ҚР ҚМ ҒК "Философия, саясаттану және дінтану
институты" ШЖҚ РМК, Алматы, Қазақстан

Осы мақалаға сілтеме: Нурымбетов Е.Ш., Серикбаева А.А. Қазақстанда жасанды интеллектті (ЖИ) қоғамдық түсіну және пайдалану: әлеуметтанулық зерттеу нәтижелері // SOCIOLOGY.KZ. – 2026. – №2(2). – С.7- 21. <https://doi.org/10.36922/2026.2/sskz.16>

Аңдатпа. Жасанды интеллект (ЖИ) әлеуметтік және цифрлық өмірдің маңызды бөлігіне айналды. Коммуникацияға, мемлекеттік қызметтерге, білім беру саласына, денсаулық сақтауға және күнделікті өмірге зор әсер етеді. Бұл зерттеу елдің барлық аймақтарында жүргізілген 3000 респонденттің қатысуымен жүргізілген әлеуметтік сауалнама арқылы Қазақстандағы ЖИ туралы қоғамдық түсінікті, пайдалану тәжірибесін және қабылдауын зерттейді. Деректер сандық сауалнама әдісін қолдану арқылы жиналып, сипаттамалық статистикалық әдістер арқылы талданды. Зерттеу нәтижелері респонденттердің көпшілігі ЖИ туралы кем дегенде орташа түсінікке ие екенін көрсетті. Күнделікті өмірде ЖИ негізіндегі технологияларды белсенді пайдаланатынын, оның ішінде әлеуметтік медиа платформалары, ChatGPT, навигация жүйелері және дауыстық көмекшілер ең көп таралған түрлері ретінде анықталды. Сонымен қатар, зерттеу ЖИ сауаттылығында, қолжетімділігінде және сенімінде, әсіресе денсаулық сақтау және білім беру сияқты әлеуметтік сезімтал салаларда әркелкілік көрсетеді. Жасанды интеллектті дамытуға қатысты қоғамдық көзқарас негізінен прагматикалық болып қала береді. Респонденттер жасанды интеллекттің интеграциясы ыңғайлылық пен тиімділікті арттырған кезде оны қолдайды, сонымен бірге этикалық тәуекелдерге, сенімділікке және адами бақылауға қатысты сақтық танытады. Зерттеу Қазақстанда жасанды интеллектті енгізудің әлеуметтік аспектілерін түсінуге ықпал етеді және цифрлық сауаттылық пен инклюзивті технологиялық дамудың маңыздылығын атап көрсетеді.

Түйін сөздер: Жасанды интеллект, ЖИ сауаттылық, цифрлық технологиялар, ЖИ енгізу, ChatGPT, цифрлық басқару, әлеуметтік медиа.

ОБЩЕСТВЕННОЕ ПОНИМАНИЕ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА (ИИ) В КАЗАХСТАНЕ: РЕЗУЛЬТАТЫ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

¹Едил НУРЫМБЕТОВ*, ²Айдана СЕРИКБАЕВА

¹преподаватель, Университет SDU, Каскелен, Казахстан, e-mail: yedilnurymbetov@gmail.com

²научный сотрудник, РГП на ПХВ «Институт философии, политологии и религиоведения» КН МНВО РК, Алматы, Казахстан

PUBLIC UNDERSTANDING AND USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) IN KAZAKHSTAN: RESULTS OF A SOCIOLOGICAL STUDY

¹Yedil NURYMBETOV, ²Aidana SERIKBAYEVA

¹Institute Lecturer, SDU University, Kaskelen, Kazakhstan, e-mail: yedilnurymbetov@gmail.com

²Research Fellow, RSE on REM "Institute for Philosophy, Political Science and Religious Studies" CS MSHE RK, Almaty, Kazakhstan

Abstract. Artificial intelligence (AI) has become an important part of social and digital life. It has a great impact on communication, public services, the field of education, healthcare, and everyday life. This study examines public understanding, experience of use, and perception of AI in Kazakhstan through a social survey conducted with the participation of 3,000 respondents in all regions of the country. The data were collected using the quantitative survey method and analyzed through descriptive statistical methods.

The results of the study showed that the majority of respondents have at least an average understanding of AI. It was identified that in everyday life they actively use AI-based technologies, including social media platforms, ChatGPT, navigation systems, and voice assistants as the most common types. In addition, the study shows differences in AI literacy, accessibility, and trust, especially in socially sensitive areas such as healthcare and education.

The public view regarding the development of artificial intelligence generally remains pragmatic. Respondents support the integration of artificial intelligence when it increases convenience and efficiency, while at the same time showing caution regarding ethical risks, reliability, and human control. The study contributes to understanding the social aspects of the introduction of artificial intelligence in Kazakhstan and emphasizes the importance of digital literacy and inclusive technological development.

Key words: Artificial intelligence, AI literacy, digital technologies, AI implementation, ChatGPT, digital governance, social media.

Аннотация. Искусственный интеллект (ИИ) стал важной частью социальной и цифровой жизни. Он оказывает большое влияние на коммуникацию, государственные услуги, сферу образования, здравоохранение и повседневную жизнь. Это исследование изучает общественное понимание, опыт использования и восприятие ИИ в Казахстане через социальный опрос с участием 3000 респондентов, проведенный во всех регионах страны. Данные были собраны с использованием метода количественного опроса и проанализированы с помощью описательных статистических методов.

Результаты исследования показали, что большинство респондентов имеют как минимум среднее понимание ИИ. Было определено, что в повседневной жизни они активно используют технологии на основе ИИ, среди которых социальные медиа-платформы, ChatGPT, навигационные системы и голосовые помощники являются наиболее распространенными видами. Кроме того, исследование показывает различия в ИИ-грамотности, доступности и доверии, особенно в социально чувствительных сферах, таких как здравоохранение и образование.

Общественный взгляд на развитие искусственного интеллекта в основном остается прагматичным. Респонденты поддерживают интеграцию искусственного интеллекта, когда она повышает удобство и эффективность, одновременно проявляя осторожность в отношении

этических рисков, надежности и человеческого контроля. Исследование способствует пониманию социальных аспектов внедрения искусственного интеллекта в Казахстане и подчеркивает важность цифровой грамотности и инклюзивного технологического развития.

Ключевые слова: Искусственный интеллект, ИИ-грамотность, цифровые технологии, внедрение ИИ, ChatGPT, цифровое управление, социальные медиа.

Кіріспе

Технологиялық дамудың кезеңдерін қараған кезде Жасанды Интеллект (ЖИ) соңғы жылдарда ең қарқынды дамып жатқанын көруге болады. Күнделікті цифрлық қызметтерден бастап мемлекеттік басқаруға, білім беру және денсаулық сақтау салаларынан бастап сауда-саттық пен банк жүйесіне дейін өмірдің барлық салаларына еніп, әлеуметтік-экономикалық қозғаушы күшке айналды. Бұл әлемдік тренд енді тек қана технологиялық дамудың емес, әлеуметтанулық зерттеулердің де өзекті мәселесіне айналып отыр [1].

ЖИ технологияларының қарқынды дамуы мемлекеттің де дамуына әкеледі. Дегенмен қоғамдық қабылдаудың кей жағдайларда технологиялық дамудан қалып қойып жатқаны байқалады [2]. БАҚ каналдарынан және мемлекеттік мекемелердің каналдардан насихаттық жұмыстар жүргізіліп жатқанымен, қоғам тарапынан шынайы түсінік пен тәжірибелі қолдануда үлкен алшақтықтар байқалады [3]. Бұл алшақтық цифрлық теңсіздік, технологиялық сауаттылық және қоғамның ЖИ әкелген өзгерістерге дайындығындағы кешігулер мен келеңсіздіктерді көрсетеді.

Қазақстанда соңғы жылдарда жүргізілген зерттеулерде ЖИ қолданысы және шешімдердің жалпыхалықтық дәрежеде қолданылып келе жатқаны анықталған. Мемлекеттік және институционалдық дәрежеде қолдау болғанымен, цифрлық сауаттылық пен ЖИ қолданылу дәрежелерінде үлкен айырымдар бар. Қазақстанда 2025-жылы жүргізілген эмпирикалық зерттеулерге сүйенсек, білім беру, цифрлық басқару және қаржы салаларының көптеген ЖИ-негізделген қызметтері қолданыста болғанымен, халықтың цифрлық сауаттылығы мен хабардарлығы кесірінен шектеулер бар екені анықталды [4; 5]. Басқа сандық зерттеулер нәтижелері осы мәселенің басқа қырын ашады. ЖИ құралдарымен таныс болу, оларды күнделікті өмірде және жұмыста қолданудың кепілі емес, себебі ЖИ құралдарын қолдану құзіреттіліктерінің жеткіліксіздігі кедергі болады [6]. Сонымен қатар, әлеуметтік-экономикалық айырым мен аймақтық ерекшеліктер де цифрлық алшықтықтың себебі болып қала береді, ЖИ таралуы қалалық жерлерде жақсы дамығанымен ауылдық аймақтарда жеткілікті қолданыста емес [7]. Нәтижесінде, белсенді ұлттық стратегиялар мен қоғамның хабардарлығының артуына қарамастан, Қазақстандағы халықтың бір бөлігі жасанды интеллектті практикалық пайдаланудың салыстырмалы түрде төмен деңгейін көрсетеді, бұл цифрлық дағдыларды және инклюзивті қолжетімділікті жақсартуға бағытталған мақсатты зерттеу мен саясаттың қажеттілігін көрсетеді.

Бұл зерттеу ЖИ қоғамдық түсіну және пайдаланудың әлеуметтік талдауын жүргізу арқылы осы қажеттілікті жабуды көздейді. Сауалнама нәтижелеріне сүйене отырып, жеке тұлғалардың (1) ЖИ түсіну деңгейін қалай бағалайтынын,

(2) ЖИ туралы негізгі ақпарат көздерін, (3) қай ЖИ құралдарын қолданатынын, (4) ЖИ технологияларын қаншалықты және қай мақсатта қолданатынын, (5) ЖИ қолданысын қай салаларда дамығанын талданады.

Әдебиеттерге шолу

Соңғы жылдары жасанды интеллектіні қабылдау үш өзара байланысты өлшем арқылы жиі талдана бастады. Біріншісі - ЖИ туралы қоғамдық түсінік, екіншісі - оған деген көзқарас, үшіншісі - оны пайдалану тәжірибелері. Мұндай тәсіл ЖИ-ді тек техникалық инновация ретінде тар шеңберде қарастырудан бас тартып, оны күнделікті тәжірибелерге, институционалдық сенімге, цифрлық теңсіздікке және адамның технологиямен өзара әрекеттесу нормаларына әсер ететін әлеуметтік құбылыс ретінде қарастыруға мүмкіндік береді [8; 9].

ЖИ туралы қоғамдық түсінікті талдау үшін AI literacy тұжырымдамасы өнімді теориялық негіз болып табылады. Бұл шеңберде ЖИ-ді түсіну технологияның бар екенінен жай ғана хабардар болу ретінде емес, күнделікті сервистердегі ЖИ-ді тану, оның жұмыс істеу қағидалары туралы түсінікке ие болу, мүмкіндіктері мен шектеулерін сыни бағалай алу, сондай-ақ онымен байланысты этикалық тәуекелдерді ұғыну сияқты құзыреттер жиынтығы ретінде қарастырылады [8; 10]. Сонымен бірге зерттеулер AI literacy деңгейін өлшеу әдіснамалық тұрғыдан күрделі міндет болып қала беретінін көрсетеді. Қолданыстағы шкалалардың көпшілігі респонденттердің нақты білімін тексеруге емес, олардың өзін-өзі бағалауына негізделген. Осыған байланысты ЖИ-ді түсіну деңгейі туралы мәлімделген көрсеткіш әрдайым нақты құзыреттілікпен сәйкес келе бермейді [11]. Бұл жағдай бұқаралық сауалнамалардың нәтижелерін интерпретациялау үшін ерекше маңызды.

Қазақстанда жасанды интеллектіні пайдалану енді тек ChatGPT-пен шектелмейді. Ол ең танымал және кең таралған құрал болып қалғанымен, студенттік тәжірибе ЖИ-сервистерінің әлдеқайда кең экожүйесін көрсетеді: ChatGPT-пен қатар Copilot, DALL-E, Midjourney және басқа да платформалар аталады [12]. Бұл ретте ЖИ тек мәтін жазу үшін ғана емес, тапсырмаларды шешу, идеялар генерациялау, емтиханға дайындалу, тіл үйрену және күрделі тақырыптарды түсіндіру үшін де қолданылады. Студенттер арасында жүргізілген сауалнама деректеріне сәйкес, 65% ЖИ-ге аптасына кемінде бір рет жүгінеді, ал 35% мұндай құралдарды күн сайын дерлік пайдаланады. Бұл ЖИ-дің күнделікті білім беру тәжірибелеріне жылдам еніп жатқанын көрсетеді [12]. Осы мағынада ЖИ сирек кездесетін инновация емес, уақытты үнемдейтін және оқу мен ақпараттық міндеттерді жеңілдететін үйреншікті цифрлық көмекші ретінде жиі көрініс табады.

ЖИ-ді нақты пайдалану тәжірибелері мәтіндік чат-бот шеңберінен әлдеқайда кең екені де маңызды. Мысалы, қазақстандық журналистикада ЖИ аудионы мәтінге айналдыру, суреттер генерациялау, бастапқы контент дайындау, тақырыптар құрастыру, идеялар іздеу және деректерді өңдеу үшін қолданылады [13]. Бұл ЖИ ең алдымен машинамен сөйлесу құралы ретінде ғана емес, рутиналық жұмысты жеделдетуге және тиімділікті арттыруға арналған қолданбалы

құралдар жиынтығы ретінде игеріліп жатқанын көрсетеді. Сонымен бірге зерттеулер пайдаланушылардың мұндай жүйелерге толық сенуге бейім емес екенін атап өтеді: ЖИ адам бақылауын, редакциялауды және пайдаланудың түсінікті ережелерін қажет ететін көмекші ресурс ретінде қабылданады [13]. Сондықтан ЖИ қолдану тәжірибелерінің кеңеюі қызығушылықтың артуымен ғана емес, цифрлық сауаттылыққа, этикалық нормаларға және институционалдық реттеуге деген сұраныспен қатар жүреді [14].

Қазақстандық зерттеулердің ең көрнекті бөлігі білім беру ортасымен байланысты, өйткені бұл салада ЖИ күнделікті тәжірибелерге ерекше жылдам енді. Askarkyzy and Zhunusbekova еңбегі студенттердің ChatGPT-пен жоғары деңгейде таныс екенін, ЖИ-ді оқу мақсатында тұрақты пайдаланатынын және оны қолданудың нақты институционалдық ережелеріне сұраныс бар екенін көрсетеді [12]. Ұқсас қорытындылар Yilmaz et al. зерттеуінде де кездеседі: онда Қазақстандағы студенттердің ChatGPT-ке жалпы оң көзқарасы, әсіресе мұндай құралдарды бұрын пайдаланғандар арасында жоғары екені анықталған [15]. Filirova et al. салыстырмалы зерттеуінде генеративті ЖИ-ге көзқарас тек пайдалану жиілігімен ғана емес, арнайы оқытудың және техникалық инфрақұрылымның болуымен де айқындалатыны қосымша атап өтіледі [16].

Күнделікті өмірде ЖИ ақпаратты жылдам іздеуге, рутиналық тапсырмаларды жеңілдетуге және уақытты үнемдеуге көмектесетін ыңғайлы цифрлық көмекші ретінде жиі қабылданады. Пайдаланушылар үшін жылдамдық, сұранысты қарапайым тілмен қою мүмкіндігі және әртүрлі сайттардан ұзақ іздемей-ақ дайын, құрылымдалған жауап алу ерекше маңызды [17]. Қазақстандық контексте бұл күнделікті өмірдің цифрлануының кеңірек процесіне сәйкес келеді: адамдар технологияларды өмірдің ыңғайлы еткенде, қызметтерге қолжетімділікті жеделдеткенде және тұрмыстық шығындарды азайтқанда оң бағалайды [18].

Алайда мәселе бюджет жоспарлау, қаржылық шешімдер немесе қателік нақты шығындарға әкелуі мүмкін басқа да сезімтал салаларға қатысты болғанда, ЖИ-ге деген сенім айтарлықтай төмендейді. Адамдарды алгоритмдердің ашық еместігі, нақты емес жауаптар қаупі, деректердің сыртқа шығуы және жүйенің шешімді қалай қабылдайтынын бақылаудың әлсіздігі алаңдатады [19]. Зерттеулер генеративті ЖИ-ді белсенді пайдаланатын адамдардың өзі ақпараттың сенімділігі мен тексерілуі мәселесінде дәстүрлі дереккөздерге көбірек сенетінін көрсетеді [17]. Сондықтан қазіргі қоғамдық көзқарас екіұшты сипатқа ие: көмекші құрал ретінде ЖИ оң қабылданады, бірақ маңызды қаржылық немесе басқарушылық шешімдерде дербес қатысушы ретінде ол жиі күмән мен қарсылық тудырады [20; 21]. Tursynbek et al. зерттеуінде Қазақстандағы пациенттер ЖИ-ді медицинада жалпы оң қабылдайтыны, бірақ оны қолдануды адам бақылауы сақталған жағдайда ғана қолайлы деп санайтыны көрсетіледі [20]. Осылайша, қазақстандық контексте ЖИ-ді қабылдау негізінен прагматикалық сипатқа ие және оны қолданудың рұқсат етілетін шектері туралы нормативтік ескертпелермен қатар жүреді. Қоғамдық қабылдауды талдау үшін Tergembay et al. еңбегінің де қосымша маңызы бар, өйткені ол қазақстандық қоғамдағы ЖИ-дизинформация тәуекелдеріне арналған [22]. Бұл зерттеу ЖИ туралы түсініктер

тек пайдалы қолдану тәжірибесі арқылы ғана емес, фейктер, манипуляция, медиасуаттылық және ақпараттық ортаның осалдығы туралы алаңдаушылықтар арқылы да қалыптасатынын көрсетеді. Бұл талдау шеңберін кеңейтіп, ЖИ-ді пайдалану тәжірибесін ғана емес, технология туралы әлеуметтік түсініктер қалыптасатын әлеуметтік-ақпараттық контексті де ескеруге мүмкіндік береді.

Аталған тұжырымдарды Қазақстан халқы деңгейіндегі деректермен нақтылай түсетін зерттеу Sadvokassova et al. еңбегі болып табылады [23]. Авторлар жалпыұлттық сауалнама (N = 3000) негізінде ЖИ-ді игерудегі әлеуметтік айырмашылықтарды талдай отырып, пайдалануға деген декларативті дайындық пен нақты тұрақты қолдану арасындағы алшақтықтың сызықтық сипатқа ие емес екенін көрсетеді.

Осылайша, қазіргі әдебиет осы зерттеу үшін маңызды бірнеше қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Біріншіден, ЖИ туралы қоғамдық түсінікті AI literacy шеңбері арқылы талдау орынды, бұл ретте өзін-өзі бағалауға негізделген өлшеулердің шектеулерін ескеру қажет. Екіншіден, ЖИ-ге деген көзқарасты пайда, тәуекел, сенім және адам бақылауы туралы қабылдауларды қамтитын көпөлшемді әрі амбивалентті құбылыс ретінде қарастырған жөн. Үшіншіден, Қазақстанда ЖИ-ді пайдалану, әсіресе білім беру ортасында, қазірдің өзінде айқын әлеуметтік тәжірибеге айналды. Алайда халық деңгейінде ЖИ туралы түсінікті, оған деген көзқарасты және оны пайдалану тәжірибесін бір уақытта байланыстыратын зерттеулер әлі де аз. Дәл осы зерттеу тапшылығы әрі қарайғы социологиялық талдаудың өзектілігін айқындайды.

Материалдар мен әдістер

Сандық зерттеу стратегиясы аясында жүргізілген осы зерттеуде Қазақстандағы жасанды интеллект технологияларын қоғамдық түсіну, пайдалану және қабылдау қарастырылған. Зерттеу сипаттамалық форматта жаппай әлеуметтанулық сауалнама деректерін талдауға негізделген. Зерттеудің эмпирикалық негізі Қазақстан Республикасының барлық 17 облысы мен үш республикалық маңызы бар қаласында тұратын 18 жастан асқан 3000 респонденттің сауалнамасымен қалыптасты. Іріктеме елдің әртүрлі аймақтарының аумақтық өкілдігін қамтамасыз етті және респонденттер арасында жасанды интеллект тәжірибелерінің таралуы туралы деректер жинауға мүмкіндік берді. Деректер САРІ (компьютерлік көмекші жеке сұхбат) әдісін қолдана отырып, стандартталған жеке сұхбаттар арқылы жиналды. Сауалнама қазақ және орыс тілдерінде жүргізілді. Сұхбат алдында әрбір қатысушыға зерттеудің мақсаттары, қатысу шарттары және деректерді өңдеу принциптері туралы ақпарат берілді. Респонденттерге берілген ақпараттың анонимдігі мен құпиялылығына кепілдік берілді. Зерттеуге қатысу ерікті болды.

Негізгі көрсеткіштерді операцияландыру респонденттердің өзін-өзі бағалауына негізделді. ЖИ сауаттылығы респонденттердің жасанды интеллект технологияларынан хабардарлығын субъективті бағалау арқылы өлшенді. Ал оны пайдалану тәжірибесі ЖИ элементтерін қамтитын әртүрлі цифрлық қызметтер мен технологияларды пайдалану жиілігі туралы сұрақтар арқылы

бағаланды. Жалпы ЖИ-ге деген көзқарас оның күнделікті өмірдегі және әлеуметтік дамудың әртүрлі салаларындағы рөлін бағалау арқылы бағаланды. Ал ЖИ енгізуді қолдау оны нақты экономикалық және әлеуметтік салаларда одан әрі дамыту қажеттілігін бағалау арқылы өлшенді. Деректерді өңдеу және талдау IBM SPSS Statistics бағдарламалық жасақтама пакетін пайдаланып жүргізілді.

Бірінші кезеңде зерттелген әрбір индикатор бойынша респонденттердің жауаптарының құрылымын анықтау үшін жиілік талдауы жүргізілді. Жиілік талдауы ЖИ пайдалануға байланысты әртүрлі қабылдаулардың, көзқарастардың және тәжірибелердің таралуын анықтау үшін жүргізілді [24]. Абсолютті және салыстырмалы жиіліктерді есептеу әрбір айнымалы үшін жауаптардың таралуын анықтауға және зерттеу популяциясындағы негізгі заңдылықтарды анықтауға мүмкіндік берді [25]. Нәтижелер респонденттердің жеке санаттарын кейіннен салыстырмалы талдау үшін негіз болды [25]. Содан кейін жауаптардың абсолютті және салыстырмалы пайыздық үлестірімдері есептелді. Респонденттердің жеке санаттары арасындағы айырмашылықтарды анықтау үшін шартты кестелер мен салыстырмалы талдау процедуралары қолданылды. Сипаттамалық статистиканы пайдалану Қазақстандағы жасанды интеллект технологияларын қоғамдық түсінудегі, пайдаланудағы және қабылдаудағы негізгі заңдылықтарды анықтауға мүмкіндік берді.

Нәтижелер

Зерттеу нәтижелеріне сәйкес респонденттердің жасанды интеллект туралы түсінік деңгейінің көруге болады (1 - кесте). Зерттеуге қатысқан 3000 респонденттің ішінде ең үлкен үлесті «орташа түсінемін» деп жауап бергендер құрады, олар 990 қатысушы немесе 33%. Сонымен қатар, 793 (26,4%) қатысушы жақсы түсінетінін, ал 9,7% (290) өте жақсы түсінетінін айтты.

1 – кесте. Респонденттер арасында жасанды интеллект туралы түсінік деңгейі

		Жиілік	Пайыз	Жарамды пайыз	Жиынтық пайыз
Жарамды	Жауап беруге қиналамын / САНАМАУ/	88	2,9	2,9	2,9
	Өте жақсы түсінемін	290	9,7	9,7	12,6
	Нашар түсінемін	432	14,4	14,4	27,0
	Мүлдем түсінбеймін	407	13,6	13,6	40,6
	Орташа деңгейде түсінемін	990	33,0	33,0	73,6
	Жақсы түсінемін	793	26,4	26,4	100,0
	Барлығы	3000	100,0	100,0	

Сонымен бірге, кейбір азаматтар арасында ЖИ туралы түсініктің төмен екені де анықталды. Атап айтқанда, 407 (13,6%) респондент мүлде түсінбейтінін айтты. Ал 432 қатысушы нашар түсінетінін айтты. Жалпы алғанда, Қазақстанда халықтың басым бөлігінде ЖИ туралы белгілі бір дәрежеде түсінік қалыптасқан. Дегенмен, ЖИ технологияларын нашар немесе еш түсінбейтіндер де бар екені анықталды.

2 – кесте. Жасанды интеллект туралы ақпарат көздері (бірнеше таңдау, N = 3000)

Ақпарат көздері	Таңдау саны	Респонденттер үлесі, %
БАҚ көздерінен	923	30,8
Әлеуметтік желілерден	1875	62,5
Достардан, таныстардан, туыстардан	1484	49,5
Мұғалімдерден, оқытушылардан	248	8,3
Әріптестерден	664	22,1
Радиодан	2	0,1
Өз бетімше	1	0,0

Зерттеудегі келесі сұрақ респонденттер арасында ЖИ туралы ақпарат көздерін анықтау болды. 2 - кесте нәтижелері ЖИ туралы ақпаратты көбінесе әлеуметтік желілерден және жақындарынан алатынын көрсетті. Әлеуметтік желілерден 1875 (62,5%), ал «достардан, таныстардан, туыстардан» 1484 (49,5%) қатысушы ақпарат алған. БАҚ көздерінен қатысушылардың 30,8% және әріптестерден 22,1% естісе, радиодан немесе өз бетінше үйренгендер жоқтың қасы. Бір таңқаларлығы мұғалімдер мен оқытушылардан ақпарат алғандардың үлесі (8,3%) өте аз.

3 – кесте. Респонденттердің жасанды интеллект технологияларын қолдану тәжірибесі (бірнеше таңдау, N = 3000)

Технология түрлері	Таңдау саны	Респонденттер үлесі, %
Дауыстық көмекшілер (Алиса, Siri, Alexa, Google Assistant)	1215	40,5
ChatGPT	1407	46,9
TikTok, YouTube, Facebook, Instagram, Netflix, Spotify және т.б. ұсыныстар таспасы	1389	46,3
Мемлекеттік органдар сайттарындағы чат-боттар	361	12,0
Маркетплейстердегі чат-боттар (Ozon, Amazon, Flip және т.б.)	468	15,6
Қадам, пульс, ұйқыны талдайтын фитнес-косымшалар (трекерлер)	288	9,6

Мәтінді тексеруге арналған бағдарламалар (Grammarly, Language Tool және т.б.)	251	8,4
Мәтінді аударуға арналған бағдарламалар (Deepl, Google Translate және т.б.)	377	12,6
Бейнені тану технологиялары (Face ID, Google Photos және т.б.)	446	14,9
Кескін генерациялау және дизайн жасау технологиялары (Canva және т.б.)	307	10,2
Аталған технологиялармен кездеспедім	486	16,2

3 - кесте нәтижелері респонденттердің жасанды интеллект технологияларын күнделікті өмірде белсенді қолданатынын көрсетеді. ЖИ технологияларының арасында көшбасшылардың бірі болып саналатын ChatGPT-ді 1407 (46,9%) респондент қолданады. Сондай-ақ TikTok, YouTube, Facebook, Instagram ұсыныстар таспасын 1389 (46,3%) қатысушы, ал дауыстық көмекшілерді 1215 (40,5%) қатысушы таңдады. Маркетплейстегі чатботтарды, бейнені тану (Face ID) технологияларын, аудармашыларды, дизайн жасау технологияларын, фитнес-қосымшаларды және мәтінді тексеруге арналған бағдарламаларды 20%-дан аз респондент көрсетті. Осымен қоса, 486 респондент аталған технологиялармен кездеспегенін айтты.

4 – кесте. Респонденттердің күнделікті өмірде жасанды интеллектіні қолдану бағыттары

Жауап нұсқасы	Таңдау саны	Респонденттер үлесі, %
Онлайн сауда-саттық	797	26,6
Тамақ дайындау / рецепт іздеу	742	24,7
Плейлистер мен фильмдер таңдау	576	19,2
Маршрут құру, кептелісті болжау	556	18,5
Өзін-өзі емдеу / ауруларды диагностикалау	503	16,8
Тұрмыстық техника мен жиһаз жөндеу	476	15,9
Денсаулық жағдайын бақылау	459	15,3
ЖИ элементтері бар ойындар	352	11,7
Бюджет жүргізу	147	4,9
Шақыру қағаздарын жасау	1	0,0
Жауап беруге қиналамын	96	3,2

Сауалнама нәтижелеріне сүйенсек, респонденттер негізінен ЖИ технологияларын практикалық немесе ойын-сауық мақсаттарында қолданатынын көруге болады (4 - кесте). ЖИ ең көп онлайн сауда-саттық (26,6%) және тамақ дайындау рецептілерін қарау (24,7%) мақсатында қолданылады. Сонымен қатар, плей-

листтер мен фильмдер таңдау (19,2%) және маршрут құру (18,5%) үшін де жиі қолданылады. Бюджет жүргізу үшін респонденттердің шамамен 5% ғана ЖИ көмегіне жүгінеді екен. Олардан тыс аз да болса респонденттердің айтарлықтай бөлігі өзін өзі емдеу немесе диагностика жасау (16,8%), тұрмыстық техника мен жиһаз жөндеу (15,9%), денсаулық жағдайын бақылау (15,3%) және ЖИ элементтері бар ойындар (11,7%) үшін қолданатынын айтты.

5 – кесте. Қазақстанда жасанды интеллектіні қолдану және оны дамыту қажеттілігі туралы респонденттердің пікірі (N = 3000)

Сала	Міндетті түрде дамыту қажет	Дамытқан жөн	Қажет емес	Жауап беруге қиналамын
Электронды үкімет / eGov	35,0	36,9	21,6	6,5
Интернеттегі жарнама және маркетинг	30,9	37,0	24,4	7,7
Қауіпсіздік және құқықтық тәртіпті қорғау	30,5	35,0	26,4	8,1
Көлік және логистика	29,1	37,2	26,4	7,3
Банк саласы	28,9	36,4	28,3	6,4
Білім беру	27,7	34,4	30,5	7,5
Ауыл шаруашылығы	26,2	37,0	27,5	9,3
Медицина және денсаулық сақтау	25,6	33,2	32,8	8,5

Респонденттерден Қазақстандағы әртүрлі салаларда жасанды интеллектті дамыту қажеттілігі туралы пікірлері сұралды. ЖИ дамытуды ең қатты қолдау электронды үкімет / eGov саласында екені анықталды. 35% қатысушылар міндетті түрде дамыту керек десе, 36,9% дамытқан жөн екенін айтты. Интернеттегі жарнама және маркетинг (67,9%) пен қауіпсіздік және құқықтық тәртіпті қорғау (65,5%) да респонденттердің басым бөлігінің пікірінше дамытуды қажет еттіретін бағыттарға жатады. Сонымен қатар, респонденттердің айтарлықтай бөлігі денсаулық сақтау (32,8%) және білім беру (30,5%) салаларында жасанды интеллектті дамытуды қажетсіз деп санады, бұл әлеуметтік сезімтал салаларда жасанды интеллектті интеграциялауға қатысты қоғамдық көзқарастың әртүрлі екенін көрсетеді.

Талқылау

Зерттеу нәтижелеріне сүйенсек, ЖИ туралы респонденттердің түсініктері Long & Magerko және Wang et al. анықтаған ЖИ сауаттылығы тұжырымдамасына сәйкес келеді. Қатысушылардың басым бөлігі ЖИ туралы түсінігінің орташа немесе жақсы екенін көрсетті [8; 10]. Бұл дегеніміз Қазақстанда сандық технологиялардың қоғамдық өмірде орны артып келе жатқанын білдіреді. Де-

генмен, түсінігі төмен респонденттердің үлесі айтарлықтай, бірақ олардың ЖИ туралы өзін-өзі бағалайтын сауаттылық дәрежесі әрқашан нақты күздіреттілікті көрсетпеуі мүмкін [11]. Бұл нәтиже Ziyozulova мен Egamberdiev анықтаған сандық теңсіздіктің әлі сақталып отырғанын көрсетеді [7].

Жасанды интеллект туралы ақпарат көздеріне қатысты нәтижелерде әркелкілік байқалады. Әлеуметтік медиа мен тұлғааралық коммуникация ЖИ туралы қоғамдық түсініктерді қалыптастырудағы басым рөлдерін көрсетеді. Бұл тұжырым Tergembay et al. жасанды интеллект туралы әлеуметтік түсінік ресми білім беру мекемелері арқылы емес, сандық ақпараттық ортада қалыптасып келе жатқаны туралы бақылауларымен сәйкес келеді [22]. Мұғалімдер мен оқытушылардың рөлінің өте төмен болуы жасанды интеллектке қатысты сауаттылықтың институционалдық емес, бейресми түрде дамып келе жатқанын көрсетеді.

ChatGPT, әлеуметтік желідегі ұсыныс ленталары және дауыстық көмекшілердің кеңінен қолданылуы Қазақстандағы жасанды интеллект технологияларының күнделікті цифрлық тәжірибеге ендірілгенін көрсететін алдыңғы зерттеулерді растайды [12]. Респонденттер жасанды интеллектті мамандандырылған технологиялық құрал ретінде емес, негізінен практикалық және уақытты үнемдейтін цифрлық көмекші ретінде пайдаланды. Бұрынғы зерттеулерде анықталғандай, бұл үрдіс жалғасып келеді. Сонымен қатар, жасанды интеллект технологияларымен таныс емес респонденттердің үлесінің біршама болуы, бұл саладағы қолжетімділіктің тең емес екендігін және технологиялық бейімделу деңгейлерінің әртүрлі екенін көрсетеді.

Күнделікті ЖИ шешімдерін қолдану бойынша нәтижелер жасанды интеллектті енгізудің прагматикалық сипатын баса көрсететін алдыңғы зерттеулерді растайды [17; 18]. Респонденттердің басым көпшілігі жасанды интеллектті негізінен онлайн сауда, ойын-сауық және навигация сияқты ыңғайлы күнделікті іс-шаралар үшін пайдаланады. Ал бюджет жүргізу сияқты қаржылық тұрғыдан сезімтал міндеттерде қолдану аясы әлі тар екені анықталды. Romualdi және басқалар көрсеткендей сезімтал тақырыптарда жасанды интеллектке деген қоғамдық сенім төмендейді [19]. Жеке тәуекел немесе жауапкершілік артқан кезде ЖИ қолдану төмендейді.

Респонденттер жалпы алғанда электрондық үкімет, көлік және қауіпсіздік салаларында жасанды интеллекттің дамуына оң көзқарастарын білдірді. Зерттеу нәтижелері Қазақстандағы цифрлық басқару және мемлекеттік секторды жаңғырту мәселелері бойынша бұрынғы авторлардың тұжырымдарымен сәйкес келеді [5]. Дегенмен, денсаулық сақтау және білім беру салаларындағы жасанды интеллектке қатысты абай көзқарастар бар. Tursynbek et al. және Scantamburlo et al. талқылаған адамдардың бақылауы мен этикалық тәуекелдерге қатысты алаңдаушылықтың біздің қоғамда да бар екенін көрсетеді [20; 21]. Жалпы алғанда, зерттеу нәтижелері Қазақстанда жасанды интеллекттің қоғамдық қабылдануы шартты болып қала беретінін және әр саланың әлеуметтік сезімталдығына қатты байланысты екенін көрсетеді.

Қорытынды

Зерттеу жасанды интеллекттің Қазақстандықтардың күнделікті цифрлық өмірінің маңызды бөлігіне айналғанын көрсетеді. Респонденттердің көпшілігі ЖИ туралы кем дегенде орташа түсінік көрсетті. Жасанды интеллектке негізделген технологиялар, әсіресе әлеуметтік медиадағы ұсыныс жүйелері, ChatGPT, дауыстық көмекшілер және онлайн қызметтер белсенді түрде пайдаланылады. Сонымен қатар, зерттеу нәтижелері жасанды интеллект сауаттылығында, қолжетімділігінде және сенімділігінде айырмашылықтар бар екенін көрсетеді, әсіресе денсаулық сақтау және білім беру сияқты әлеуметтік сезімтал салаларда аса байқалады.

Нәтижелер Қазақстандағы ЖИ туралы қоғамдық пікірлер негізінен прагматикалық болып қала беретінін көрсетеді. Респонденттер жасанды интеллект ыңғайлылықты, тиімділікті және қызметтерге қолжетімділікті жақсартқан кезде оны қолдайды, бірақ этикалық тәуекелдер, адамның бақылауы немесе жеке жауапкершілік болған кезде сақтық танытады. Жалпы алғанда, зерттеу Қазақстандағы жасанды интеллекттің әлеуметтік маңыздылығының артып келе жатқанын көрсетеді және цифрлық сауаттылықты, инклюзивті технологиялық қолжетімділікті және жасанды интеллекттің мүмкіндіктері мен тәуекелдері туралы қоғамның хабардарлығын одан әрі дамыту қажеттілігін атап көрсетеді.

Пайдаланылған әдебиет тізімі

1. Panda M., Hossain M.M., Puri R., Ahmad A. Artificial intelligence in action: shaping the future of public sector // *Digital Policy, Regulation and Governance*. — 2025. — Vol. 27, № 6. — P. 668—686.
2. Sartori L., Bocca G. Minding the gap(s): public perceptions of AI and socio-technical imaginaries // *AI & Society*. — 2023. — Vol. 38. — P. 443—458.
3. Similea R., Țurcanu T., Titterton M. AI or die? A survey analysis of AI familiarity as emerging symbolic capital in Romania // *Proceedings of CSCS 2025*. — 2025. — P. 612—619.
4. Yermukhanova L., Bagiyarova F., Zholdassova N., Seidakhmetova A., Otarov Y. Opportunities and challenges in the adoption of digital health technologies in Kazakhstan // *Bratislava Medical Journal*. — 2025. — Vol. 126, № 8. — P. 1841—1857.
5. Amirova A. Advancing citizen-centered public services in Kazakhstan: legal, institutional, and digital governance perspectives // *Frontiers in Political Science*. — 2025. — Vol. 7. — Article 1679601.
6. Ergunova O., Mukhanova G., Abdybayeva A., Somov A. Integrating AI and EdTech into inclusive learning: a cross-regional study of Russia and Kazakhstan // *Social Sciences*. — 2026. — Vol. 15, № 3. — Article 199.
7. Ziyogulova A., Egamberdiev B. Digital literacy and e-government: evidence from Central Asia. — 2026.
8. Long D., Magerko B. What is AI literacy? Competencies and design considerations // *Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. — 2020. — P. 1—16.
9. Ng D., Leung J.K.L., Chu S.K.W., Qiao M.S. Conceptualizing AI literacy: an exploratory review // *Computers and Education: Artificial Intelligence*. — 2021. — Vol. 2. — Article 100041.

10. Wang S. Public perceptions of artificial intelligence in 20 countries: assessing individual and country-level factors // *Cross-Cultural Research*. — 2025. — P. 651—676.
11. Lintner T. A systematic review of AI literacy scales // *npj Science of Learning*. — 2024. — Vol. 9. — Article 50.
12. Askarkyzy S., Zhunusbekova A. Students' perceptions of artificial intelligence use in higher education and its impact on academic integrity // *Pedagogy and Psychology*. — 2024. — Vol. 61, № 4. — P. 145—155.
13. Байняшева Е.В., Жусупова А.М., Маркабаева Г.Т. Интеграция технологий AI в журналистику Казахстана: опыт, барьеры и перспективы // *Herald of Journalism*. — 2025.
14. Mektepbergenov N., Nazanova S., Makhambetov Y., Orynbayeva L., Bayaliyev R., Nurgaliyeva S. Pre-service teachers' readiness to use artificial intelligence: evidence from Kazakhstan // *International Journal of Information and Education Technology*. — 2025. — Vol. 15, № 12. — P. 2700—2707.
15. Yilmaz H., Balta N. et al. Student attitudes towards ChatGPT: a technology acceptance model survey // *International Educational Review*. — 2023.
16. Filipova A.G., Abrosimova E.E., Abdiraiymova G.S. Practices of using generative AI (GenAI) in the educational environment: how students in Russia and Kazakhstan master new digital tools // *Ojkumena. Regional Researches*. — 2025. — Vol. 19, № 3. — P. 40—51.
17. Greussing E., Guenther L., Baram-Tsabari A., Dabran-Zivan S., Jonas E., Klein Avraham I., Taddicken M., Agergaard T.E., Beets B., Brossard D., Chakraborty A., Fage-Butler A., Huang C.-J., Kankaria S., Lo Y.-Y., Nielsen K.H., Riedlinger M., Song H. The perception and use of generative AI for science-related information search: insights from a cross-national study // *Public Understanding of Science*. — 2025. — Vol. 34, № 5. — P. 599—615.
18. Dunaev V.Y., Kurganskaya V.D., Sagikyzy A., Shaukenova Z.K. Information-digital transformation of everyday life in expert assessments and public perception: Kazakhstan case // *RUDN Journal of Sociology*. — 2025. — Vol. 25, № 4. — P. 716—733.
19. Romualdi T. et al. The multidimensional structure of risk: how dread and controllability shape attitudes toward artificial intelligence // *Journal of Risk Research*. — 2025.
20. Tursynbek A. et al. Perspectives of patients regarding artificial intelligence and its application in healthcare: a qualitative study // *Journal of Clinical Nursing*. — 2024.
21. Scantamburlo T., Cortés A., Foffano F., Barrué C., Distefano V., Pham L., Fabris A. Artificial intelligence across Europe: a study on awareness, attitude and trust // *IEEE Transactions on Artificial Intelligence*. — 2023. — Vol. 5. — P. 477—490.
22. Tergembay K. et al. Impacts and risks of fake information generated by artificial intelligence in Kazakh society // *Vestnik Kokchetavskogo universiteta imeni Sh. Ualikhanova. Seriya Pedagogicheskie nauki*. — 2025.
23. Садвокасова А., Джаманбалаева Ш., Аманжолова А. От готовности к использованию: социальные различия в освоении искусственного интеллекта в Казахстане // *Ғылыми-сараптамалық журнал*. — 2026. — № 1S (89S). — С. 9—20. — <https://doi.org/10.52536/2788-5860.2026.89.S1.001>
24. Babbie E. R. *The Practice of Social Research*. — Australia : Cengage, 2020.
25. Field A. *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. — London : Sage Publications Ltd, 2024.

Transliteration

1. Panda M., Hossain M.M., Puri R., Ahmad A. Artificial intelligence in action: shaping the future of public sector // *Digital Policy, Regulation and Governance*. — 2025. — Vol. 27, № 6. — P. 668—686.

- 2.Sartori L., Bocca G. Minding the gap(s): public perceptions of AI and socio-technical imaginaries // *AI & Society*. — 2023. — Vol. 38. — P. 443—458.
- 3.Similea R., Țurcanu T., Titterton M. AI or die? A survey analysis of AI familiarity as emerging symbolic capital in Romania // *Proceedings of CSCS* 2025. — 2025. — P. 612—619.
- 4.Yermukhanova L., Bagiyarova F., Zholdassova N., Seidakhmetova A., Otarov Y. Opportunities and challenges in the adoption of digital health technologies in Kazakhstan // *Bratislava Medical Journal*. — 2025. — Vol. 126, № 8. — P. 1841—1857.
- 5.Amirova A. Advancing citizen-centered public services in Kazakhstan: legal, institutional, and digital governance perspectives // *Frontiers in Political Science*. — 2025. — Vol. 7. — Article 1679601.
- 6.Ergunova O., Mukhanova G., Abdybayeva A., Somov A. Integrating AI and EdTech into inclusive learning: a cross-regional study of Russia and Kazakhstan // *Social Sciences*. — 2026. — Vol. 15, № 3. — Article 199.
- 7.Ziyoqulova A., Egamberdiev B. Digital literacy and e-government: evidence from Central Asia. — 2026.
- 8.Long D., Magerko B. What is AI literacy? Competencies and design considerations // *Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. — 2020. — P. 1—16.
- 9.Ng D., Leung J.K.L., Chu S.K.W., Qiao M.S. Conceptualizing AI literacy: an exploratory review // *Computers and Education: Artificial Intelligence*. — 2021. — Vol. 2. — Article 100041.
- 10.Wang S. Public perceptions of artificial intelligence in 20 countries: assessing individual and country-level factors // *Cross-Cultural Research*. — 2025. — P. 651—676.
- 11.Lintner T. A systematic review of AI literacy scales // *npj Science of Learning*. — 2024. — Vol. 9. — Article 50.
- 12.Askarkyzy S., Zhunusbekova A. Students' perceptions of artificial intelligence use in higher education and its impact on academic integrity // *Pedagogy and Psychology*. — 2024. — Vol. 61, № 4. — P. 145—155.
- 13.Bajnjashева E.V., Zhusupova A.M., Markabaeva G.T. Integracija tehnologij AI v zhurnalistiku Kazahstana: opyt, bar'ery i perspektivy // *Herald of Journalism*. — 2025.
- 14.Mektepbergenov N., Nazanova S., Makhambetov Y., Orynbayeva L., Bayaliyev R., Nurgaliyeva S. Pre-service teachers' readiness to use artificial intelligence: evidence from Kazakhstan // *International Journal of Information and Education Technology*. — 2025. — Vol. 15, № 12. — P. 2700—2707.
- 15.Yilmaz H., Balta N. et al. Student attitudes towards ChatGPT: a technology acceptance model survey // *International Educational Review*. — 2023.
- 16.Filipova A.G., Abrosimova E.E., Abdiraiymova G.S. Practices of using generative AI (GenAI) in the educational environment: how students in Russia and Kazakhstan master new digital tools // *Ojkumena. Regional Researches*. — 2025. — Vol. 19, № 3. — P. 40—51.
- 17.Greussing E., Guenther L., Baram-Tsabari A., Dabran-Zivan S., Jonas E., Klein Avraham I., Taddicken M., Agergaard T.E., Beets B., Brossard D., Chakraborty A., Fage-Butler A., Huang C.-J., Kankaria S., Lo Y.-Y., Nielsen K.H., Riedlinger M., Song H. The perception and use of generative AI for science-related information search: insights from a cross-national study // *Public Understanding of Science*. — 2025. — Vol. 34, № 5. — P. 599—615.
- 18.Dunaev V.Y., Kurganskaya V.D., Sagikyzy A., Shaukenova Z.K. Information-digital transformation of everyday life in expert assessments and public perception: Kazakhstan case // *RUDN Journal of Sociology*. — 2025. — Vol. 25, № 4. — P. 716—733.

19. Romualdi T. et al. The multidimensional structure of risk: how dread and controllability shape attitudes toward artificial intelligence // *Journal of Risk Research*. — 2025.
20. Tursynbek A. et al. Perspectives of patients regarding artificial intelligence and its application in healthcare: a qualitative study // *Journal of Clinical Nursing*. — 2024.
21. Scantamburlo T., Cortés A., Foffano F., Barrué C., Distefano V., Pham L., Fabris A. Artificial intelligence across Europe: a study on awareness, attitude and trust // *IEEE Transactions on Artificial Intelligence*. — 2023. — Vol. 5. — P. 477—490.
22. Tergembay K. et al. Impacts and risks of fake information generated by artificial intelligence in Kazakh society // *Vestnik Kokchetavskogo universiteta imeni Sh. Ualikhanova. Seriya Pedagogicheskie nauki*. — 2025.
23. Sadvokasova A., Dzhamanbalaeva Sh., Amanzholova A. Ot gotovnosti k ispol'zovaniyu: social'nye razlichija v osvoenii iskusstvennogo intellekta v Kazahstane // *Fylymi-saraptamalyk zhurnal*. — 2026. — № 1S (89S). — S. 9–20. — <https://doi.org/10.52536/2788-5860.2026.89.S1.001>
24. Babbie E. R. *The Practice of Social Research*. — Australia : Cengage, 2020.
25. Field A. *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. — London : Sage Publications Ltd, 2024.

АВТОРЛАР ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТ

Нұрымбетов Едил Шаяхметович	оқытушы, SDU университеті, Қаскелен, Қазақстан, e-mail: yedilnurymbetov@gmail.com ; https://orcid.org/0000-0003-0933-9425
Серикбаева Айдана Алимжанқызы	ғылыми қызметкер, ҚР ҒЖМБ ҒК» Философия, саясаттану және дінтану институты» ШЖҚ РМҚ; https://orcid.org/0009-0008-6401-4790
Nurymbetov Yedil	Lecturer, SDU University, Kaskelen, Kazakhstan, e-mail: yedilnurymbetov@gmail.com ; https://orcid.org/0000-0003-0933-9425
Serikbayeva Aidana	Research fellow, RSE on PCV “Institute of Philosophy, Political Science and religious Studies” of the Ministry of defense of the Republic of Kazakhstan; https://orcid.org/0009-0008-6401-4790
Нұрымбетов Едил Шаяхметович	преподаватель, Университет SDU (Каскелен, Казахстан, e-mail: yedilnurymbetov@gmail.com ; https://orcid.org/0000-0003-0933-9425
Серикбаева Айдана Алимжанқызы	научный сотрудник, РГП на ПХВ» Институт философии, политологии и религиоведения « КН МНВО РК; https://orcid.org/0009-0008-6401-4790